

GAZDASÁG & TÁRSADALOM

Journal of Economy & Society

A TARTALOMBÓL:

Vértesy László

A középosztály szegénysége

Nedelka Erzsébet

A válság hatása az európai jólétre

Reicher Regina Zsuzsánna– Rácz Georgina

LOHAS témák megjelenése az offline és online magazinokban

Rohonczi Edit

Nemzetköziesedés és versenyképesség a felsőoktatásban

Kerekes Margit

Concentration of the commercial banking market in Hungary

Štefan Slávik – Richard Bednár

Structuring and visualisation of business models

Lukács János - Tóth Márk - Zéman Zoltán

A számviteli politika döntéstámogatásának modellezése ágazati mátrix fejlesztéssel

2012/3-4



SZÉCHENYI TERV

Gazdaság & Társadalom

Journal of Economy & Society

Megjelenik évente négy alkalommal
A kiadvány a TÁMOP - 4.2.2. B - 10/1 - 2010 - 0018. számú projekt keretében valósult meg
A folyóirat kiadását a Soproni Tudós Társaság támogatta

Főszerkesztő / Editor: Prof. Dr. Székely Csaba DSc

Főszerkesztő helyettes / Deputy Editor: Prof. Dr. Kulcsár László CSc

Szerkesztőbizottság / Associate Editors: Dr. Székely Csaba DSc, Dr. Fábián Attila PhD, Dr. Joób Márk PhD, Dr. Kulcsár László CSc

Szerkesztőségi munkatárs / Assistant: Szikra Andrea

Nemzetközi tanácsadó testület / International Advisory Board:

Prof. David L. Brown PhD (Cornell University, USA), Dr. Csaba László DSc (Közép Európai Egyetem, Budapest), Dr. Rechnitzer János DSc (Széchenyi István Egyetem, Győr), Dr. Nigel Swain PhD (School of History, University of Liverpool, UK), Dr. Caleb Southworth PhD (Department of Sociology University of Oregon, USA), Dr. Franz Schausberger PhD (Universität Salzburg, Österreich), Dr. Szirmai Viktória DSc (MTA Szociológiai Kutatóintézet, Budapest), Dr. Bóhm Antal DSc (MTA Politikai Tudományok Intézete, Budapest), Dr. Ingrid Schwab-Matkovits PhD (Fachhochschulstudiengänge Burgenland, Eisenstadt, Österreich), Dr. Bozidar Lekovic PhD (Faculty of Economics, Subotica, Serbia), Dr. Djerdji Petkovic PhD (Faculty of Economics, Subotica, Serbia).

Közlésre szánt kéziratok / Manuscripts: Kéziratokat kizárólag e-mailen fogadunk, nem őrünk meg, s nem küldünk vissza!

A kéziratok formai és szerkezeti követelményeit illetően lásd a folyóirat hátsó belső borítóját. / *We accept APA (Harvard) style only.*

A kéziratokat és a közléssel kapcsolatos kérdéseket a következő e-mail címre várjuk: / *Send manuscripts and letters by e-mail only to: la.kulcsar@gmail.com*

A közlésre elfogadott kéziratok összes szerzői és egyéb joga a kiadóra száll. / *Acceptance of material for publication presumes transfer of all copyrights to the Publisher.*

A kéziratokat két független anonim bíráló értékeli. / *Articles are refereed by anonym reviewers before publication.*

Ismeretetésre szánt könyveket az alábbi címre várjuk / Send books for review to:

Prof. Dr. Kulcsár László

Nyugat Magyarországi Egyetem Sopron Erzsébet. u. 9. 9400 Hungary

Előfizetés: Intézményeknek: 2800 Ft./év

Egyéni előfizetés: 1700 Ft./év

Példányonkénti ár: 700 Ft./dupla szám: 1400 Ft.

Nyomdai munkálatok / Printing: Palatia Kft.

H-9026 Győr, Viza u. 4.

ISSN 0865 7823

Copyright © 2012 Nyugat – magyarországi Egyetem Kiadó

Gazdaság & Társadalom

4. ÉVFOLYAM

2012.

3-4. SZÁM

TARTALOM

Table of Contents and Abstracts in English: See page 121

A középosztály szegénysége	
<i>Vértesy László</i>	3
A válság hatása az európai jólétre	
<i>Nedelka Erzsébet</i>	17
LOHAS témák megjelenése az offline és online magazinokban	
<i>Reicher Regina Zsuzsánna– Rácz Georgina</i>	36
Nemzetköziesedés és versenyképesség a felsőoktatásban	
<i>Rohonczi Edit</i>	52
Concentration of the commercial banking market in Hungary	
<i>Kerekes Margit</i>	70
Structuring and visualisation of business models	
<i>Štefan Slávik – Richard Bednár</i>	81
A számviteli politika döntéstámogatásának modellezése ágazati mátrix fejlesztéssel	
<i>Lukács János - Tóth Márk - Zéman Zoltán</i>	106
KÖNYVISMERTETÉS	
A város múltja, jelene és jövője	
[Enyedi György: Városi világ. Akadémiai Kiadó Budapest. 2012. 186 oldal [ISBN 978963059232]	
<i>Kulcsár László</i>	118
Table of Contents/Abstracts	121

A számviteli politika döntéstámogatásának modellezése ágazati mátrix fejlesztéssel⁶¹

Lukács János,

Pénzügyi és Számviteli Intézet BCE⁶²

Tóth Márk,

Pénzügyi és Számviteli Intézet Szent István Egyetem Gödöllő

Zéman Zoltán,

Pénzügyi és Számviteli Intézet Szent István Egyetem Gödöllő

ABSZTRAKT A vezetők információáramlásának fontos eszköze – a stratégiai és gazdasági elemzések mellett – a számviteli dokumentáció. A vállalkozás méretének, tevékenységének és a vezetés bonyolultságának növekedésével egyre inkább előtérbe kerül az adatszolgáltatási, adatfeldolgozási és információs-rendszer kialakításának, kiépítésének a kérdése, amely a tájékozottság megszerzésének előfeltétele. Egy vállalkozás vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzetéről képet adó pénzügyi kimutatásokban rengeteg fontos és kevésbé fontos adat található, amelyek közül nehezen eldönthető, hogy melyik a fontos és melyik a kevésbé fontos információ, közgazdasági tartalmuk bizonyos érdekhordozók számára egyáltalán nem világos, nehezen értelmezhető, így nem segítik a vállalkozással kapcsolatos helyes gazdasági döntéseik meghozatalát. Elméleti és empirikus kutatásaink során az éves beszámolóból megpróbáltuk kiemelni és összeállítani azt az adatsort, amely hozzájárul egy objektív, egyértelmű, megbízható és valós összkép kialakításához. Az ágazati sajátosságokat korrekciós értékelési elemek beiktatásával vettük figyelembe, melyek a főkönyvi adatok alapján szignifikáns dominanciát képeznek a mérleg főösszegre vonatkozóan. A „Valós és optimális opciók” (Real & Optimum Option) modell segít a számviteli dokumentációkban rejlő gyenge pontok felismerésében, és hozzájárul azok megoldásához, rámutat a menedzsment számviteli filozófiájának a kialakítására, annak döntésorientált fejlesztésére.

Bevezetés

A piaccgazdaság hatékony működésének elengedhetetlen feltétele, hogy a piac szereplők olyan objektív, döntésüket megalapozó információkkal rendelkezzenek az érdekeltségi körükbe tartozó vállalkozásokról. A számvitel, mint a gazdasági kommunikáció egyik információs bázisa és a számviteli adatok alapján készített pénzügyi kimutatások, beszámolók megbízhatóan és valósan tükrözik a vállalkozás vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzetét, sőt makroszinten nézve betekintést adnak

61 A tanulmány megjelenését a TÁMOP - 4.2.2. B - 10/1 - 2010 - 0018. számú projekt támogatta.

62 janos.lukacs@uni-corvinus.hu

egy adott ország gazdasági infrastruktúrájába is. A számvitel reformja alapfeltétele volt a tőkepiacok kialakulásának, a vállalkozások hatékony működésének és egyértelmű megítélésének. A pénzügyi kimutatások, éves beszámolók és jelentések tartalma a különféle felhasználók, érdekeltek (menedzsment, tulajdonos, befektető, hitelező, beszállító, költségvetés) igényeire kell, hogy épüljön (Kovács és Pataki, 2012; Vajna, 2010). Szükségük van az információkra a gazdasági döntéseikhez, ezért a számviteli szabályozás sokféle érdek összeegyeztetését jelenti.

A hazai politikai és gazdasági rendszerváltás magával hozta a szakmai jogszabályok módosítását is. Az egyik jelentős jogszabályi változás volt a 1991. évi XVIII. sz. Számviteli törvény megalkotása. Az uniós csatlakozás közeledtével – a jogharmonizáció jegyében – további módosító lépésekre, a törvény újrakodifikálására volt szükség ahhoz, hogy egyre inkább az uniós direktívákhoz idomuljon a hazai számviteli rendszert. Az egyeztető folyamatok eredményeként született meg a 2000. évi C. törvény a számvitelről, amely már az unió által felállított követelmények alapján tartalmazta a jogszabályi környezetet, és az elmúlt közel másfél évtized alatt sajátos evolúciós folyamata során számos kis és nagyobb módosuláson esett át. A mai napig nem beszélhetünk ugyan egy teljesen kiforrott végső formáról, de azok a vezérfonalak, amelyek meghatározóak a számviteli szakma alkalmazása területén, már stabilan szolgálgják a jogrendet. A jelenleg hatályos számviteli törvény minden kettős könyvvitelt vezető gazdálkodó szervezet számára előír egy saját számviteli politika összeállítását. A számviteli politika széleskörű választási lehetőséget biztosít a vállalkozás adottságainak és körülményeinek megfelelő számviteli rendszer kialakítására, s melyben rögzíteni kell a társaság életében bekövetkezett, a valós vagyoni, jövedelmi és pénzügyi helyzetre ható változásokat. A számviteli politika a számviteli törvény gyakorlati végrehajtásához szükséges értékelési módszerek és eljárások összessége, amelyben rögzíteni kell, hogy a vállalkozások a törvény adta választási lehetőségeik közül melyiket, milyen feltételek fennállása esetén alkalmazzák. (Bosnyák 2003) Kialakítása azt a célt szolgálja, hogy a vállalkozásnál olyan számviteli rendszer funkcionáljon, amelynek alapján összeállított éves beszámoló információi megbízhatóak és valóságosak, mert a vállalkozás könyvviteli rendszere (a főkönyvi és analitikus könyvelés), és az azt alátámasztó bizonylati rendszere megfelel a számviteli alapelvek és a számviteli törvény könyvvezetésre, valamint számviteli bizonylatokra vonatkozó előírásainak. A számviteli politikát érintő döntések egyben a belső vezetői információs rendszerre vonatkozó döntéseket is meghatározza, továbbá a vállalkozások stratégiájának végrehajtásában is rendkívül nagy szerepet tölt be. A vezetésnek elsősorban azt kell meghatároznia, hogy milyen stratégiai, illetve üzletpolitikai célok szolgálatába kívánja állítani, és milyen formában kívánja rögzíteni a törvény által biztosított lehetőségek közötti választásról meghozott számvitel politikai döntéseket. A vállalkozások számviteli politikájukban kiválasztják azokat a konkrét értékelési, elszámolás-technikai eszközöket és módszereket, amelyeket következetesen

alkalmaznak minden olyan területen, ahol arra a hatályos számviteli törvény lehetőséget biztosít. A számviteli politika kialakításakor mindenekelőtt tisztázni kell, hogy a kijelölt cél milyen módon, milyen értékelési eljárások alkalmazásával érhető el. Profit- és jövedelem-maximalizálásnál azokat a döntéseket kell előtérbe helyezni, amelyekkel időben eltolódhatnak az eredményt rontó költségek és ráfordítások elszámolása. Adóminimalizáláshoz pedig azokat a döntéseket érdemes előnybe részesíteni, amelyek segítségével az adott évben mindaz költségként elszámolható, amire a számviteli törvény legális lehetőséget biztosít. Fontos szakmai döntés a kiegyensúlyozott osztalékpolitika is, melyhez a jegyzett tőkén felül rendelkezni kell megfelelő szabad saját tőkével. (Lukács 2002)

A modelloszlopok felépítése

ROO-modell

Egy valós és optimális opciók bemutatását célzó új értékrovat, mérlegoszlop (Real & Optimum Option, rövidítve: ROO) segítheti az érdekhordozókat egy objektív, megbízható valós összkép kialakításában. Egy adott ágazat korrekciós tényezői közé olyan értékelési elemeket, tényezőket is figyelembe kell venni, amelyek a főkönyvi adatok alapján szignifikáns dominanciát képeznek a mérleg főösszegre vonatkozóan. Az üzleti év végi értékelése során alkalmazandó korrekciók (fordulónapi értékelések – terven felüli értékcsökkenés, értékvesztés, visszaírás –, céltartalék képzés és feloldás, időbeli elhatárolások) nélküli főkönyvi kivonat, vagy ún. bázismérleg gyakorlatilag használhatatlan információkat tartalmaz. (Tóth, 2009)

ROO-modell korrekciós gazdasági eseményeinek listája

- 1) Immateriális javak értékhelyesbítése a vállalkozás által birtokolt vagyoni értékű jogokra, szellemi termékekre, befejezett tárgyi eszközökre, tartós részesedésre, ha azok piaci értéke a mérlegkészítéskor magasabb a könyv szerinti értéküknél. (Például egy építési telek értékének növekedése közművesítés révén; leányvállalatban lévő saját tőke az elért eredmények következtében emelkedett.)
- 2) Terven felüli értékcsökkenés. (Például feleslegessé vált, vagy megrongálódás, megsemmisülés, illetve hiány következtében rendeltetésének megfelelően nem használható, illetve használhatatlan; a vagyoni értékű jog a szerződés módosulása miatt csak korlátozottan vagy egyáltalán nem érvényesíthető; a befejezett kísérleti fejlesztés révén megvalósuló tevékenységet korlátozzák vagy megszüntetik, illetve az eredménytelen lesz.)
- 3) Értékvesztés elszámolása. (Például a gazdasági társaságban lévő tulajdoni részesedést jelentő befektetésnél, továbbá a követeléseknél és a vásárolt készleteknél a könyv szerinti érték és piaci érték közötti tartós és jelentős

összegű, veszteség jellegű különbözet. Saját termelésű készleteknél, ha a könyv szerinti érték jelentősen és tartósan magasabb, mint a mérlegkészítéskor ismert és várható eladási ár.)

- 4) Korábban elszámolt terven felüli értékcsökkenés vagy értékvesztés visszairása. (Ha a piaci érték alapján meghatározott terven felüli értékcsökkenés elszámolásának okai már nem vagy csak részben állnak fenn. Például, ha egy ügyviteli szoftver a vállalkozás számára nem modulszámban került felhasználásra, ezért a használhatatlannak tűnő modulokra eső értéket leírta, de időközben ezeket a modulokat is sikerült eredményesen használatba venni, így a már leírt érték visszairásra kerül.)
- 5) Devizában nyilvántartott eszközök és kötelezettségek fordulónapi értékelése. (A valutapénztárban lévő valutakészletet, a devizaszámlán lévő devizát, a külföldi pénzürtékre szóló követelést, befektetett pénzügyi eszközt, értékpapírt, illetve kötelezettséget az üzleti év mérleg-fordulónapján érvényes árfolyamra kell értékelni, és a könyv szerinti érték és ezen értékeléskori forintérték közötti különbözetet árfolyamvesztésként vagy árfolyamnyeresésként el kell számolni.)
- 6) Céltartalék képzések, illetve korábbi év(ek)ben képzett céltartalékok feloldása. (Azok a múltbeli, illetve a folyamatban lévő ügyletekből, szerződésekből származó, harmadik felekkel szembeni fizetési kötelezettségek, amelyek a mérlegfordulónapon valószínű vagy bizonyos, hogy fennállnak, de összegük vagy esedékességük időpontja még bizonytalan, és azokra a vállalkozó a szükséges fedezetet más módon nem biztosította, illetve az olyan várható, jelentős és időszakonként ismétlődő jövőbeni költségek, amelyekről a mérleg-fordulónapon feltételezhető vagy bizonyos, hogy a jövőben felmerülnek, de összegük vagy felmerülésük időpontja még bizonytalan és nem sorolhatók a passzív időbeli elhatárolások közé.)
- 7) Időbeli elhatárolások elszámolása. (Az olyan gazdasági események kihatásait, amelyek két vagy több üzleti évet is érintenek, az adott időszak bevételei és költségei között olyan arányban kell elszámolni, ahogyan az az alapul szolgáló időszak és az elszámolási időszak között megoszlik.)
- 8) Átsorolások elszámolása. (Például a lejáratuk, esedékességük, céljuk alapján tartósból forgóeszközzé – vagy fordítva – váló eszközök, illetve hosszúból rövid lejáratúvá – vagy fordítva – váló kötelezettségek átvezetése.)

FPA-modell

Az optimális értékelési eljárások alapján kialakított mérlegadatok (ROO) közelítenek ugyan, de nem minden esetben biztosítanak a menedzsment részére olyan teljes körű információkat, melyek visszaadják a jövőre irányuló jelenbeli döntések aktuális értékekre ható következményeit. A számviteli menedzsment döntési

mechanizmusához kapcsolódó visszacsatolások által, a valós képre ható, befolyásoló tényezők potenciális figyelembe vételét teszi lehetővé a Feedback Process of Accounting, röviden FPA. Az FPA mérlegmodell kialakításánál olyan tényezőket kell figyelembe venni, amelyek a gazdálkodó egységeknél megjelenő jövőkép jelenlegi mérlegértékre ható, befolyásoló visszacsatolásait hivatott számszerűsíteni. Az ilyen jellegű, még meg nem történt gazdasági események feldolgozására és kimutatására szolgál az FPA mérleg oszlopmodell. Alapvető különbség az ROO és az FPA között, hogy még az előző a már megtörtént gazdasági események alapján biztosítja a legrealisabb összképet a könyvekről, addig az utóbbi az olyan potenciálisan felmerülő gazdasági eseményeket reflektálja, amelyek kihatással vannak a jelenre. Az FPA a menedzsment által, a már elkészült mérleg alapján meghozott döntések visszacsatolási mechanizmusaként működik. A gazdálkodó jövőbeli piaci helyzetét, gazdálkodási feltételeit, számviteli struktúráit befolyásolhatják olyan információk is, melyek a döntési jogkörrel rendelkező vállalatvezetők megállapodásainak eredményeiből fakadhatnak. Ilyennek minősülnek a termelési szerkezet megváltoztatására irányuló törekvések, amelyek magukba foglalják a már rendelkezésre álló eszköz-állomány-hasznosítás lehetőségeinek megváltozását. Ha a gazdálkodó újabb piaci pozíciók megszerzését biztosította a termelőeszközök jobb kihasználtsági fokához, akkor ez is egy olyan visszacsatolásnak minősül, amely a már meglévő eszközeink használhatósági értékét növeli. Természetesen itt nem a piaci érték megváltozásáról van szó, hanem egy olyan megnyíló, belső dimenzióról, amely a termelékenység növelésében, az elfekvő vagy a gazdasági tevékenység során kevésbé hasznosított eszközök hatékonyabb kiaknázásában nyilvánulhat meg.

FPA-modell korrekciós gazdasági eseményeinek listája

- 1) Újabb felvevő piacok megnyílásából adódó termelőgép kapacitás fokozottabb kihasználása.
- 2) Járművek felújításából adódó értéknövekmény, ami kifejezheti akár a pótlási értéket is.
- 3) Termelékenység fokozódással együtt járó üzemi gépek felújítása. A megnövekedett termékkibocsátásból adódóan értéke vetekszik más nagyobb teljesítésű gépek értékével, s ezáltal a vállalkozás szempontjából is nő az értéke.
- 4) Félkész- és késztermékek piaci termékskálában betöltött szerepének növekedése, ami az újonnan megváltozott rendelkezésre álló erőforrások által csak magasabb értéken lenne előállítható. Ezt a pozitív különbözetet, mint előállítási értéknövekmény jelent korrekciós tételt.
- 5) A többletértéket generáló növekmény, mint korrekciós tétel egyéb bevételként kerül elszámolásra.
- 6) A vagyoni értékű jogok között kimutatott multinacionális kereskedelmi egységeknél, mint például Metro áruház, a belistázási díj, ami a gazdasági

kapcsolat kiaknázása hiányában nem képez értéket. (Például olyan terméket listáznak be, amelynek a jövőre nézve nincs vagy minimális a piaca, ezért nem lehet kihasználni a megfizetett és nyilvántartott opciókat.)

- 7) Termékszerkezet megváltoztatása következtében a korábban aktivált belistázási díj létjogosultságának megszüntetése.
- 8) Egy ingatlan funkcióinak átalakításával fokozódó kihasználhatósági lehetőség és hasznosítási érték változása.

A tágabb makrogazdasági környezet hatása

Egy globális, a mikrogazdasági környezeten túlmutató, a számviteli faktorokat befolyásoló folyamathalmaz mérlegszerű kezelési módszerének a megoldásként került kidolgozásra a The General Economic Climate's Effect on Balance Sheet (EBV). Ahhoz, hogy ezt a fogalmat értelmezhető tartalommal megtöltsük, végig kell gondolnunk azokat a vállalkozásra ható, adekvát környezeti ingereket, melyek jelentősen befolyásolhatják a működést. Például vannak olyan termelő eszközök a gazdálkodók tulajdonában, melyek kihasználhatósági fokát az általuk előállított termelési produktumok határozzák meg. A gazdálkodó egység által kibocsátott piaci termékek köre a gazdasági fejlődésnek köszönhetően állandó változásban van, melyet a termékszerkezet is kénytelen követni. Ezáltal az produktumot előállító eszköz valós, hasznossági értéke egyenes arányban áll a kibocsátott termék piaci szereplésének jövőbeni lehetőségeivel. Például igen hektikus árképzési folyamatok mennek végbe a számítástechnikában a hardverek vonatkozásában. Mindig az előre mutató kereskedelmi lehetőségek határozzák meg a pillanatnyi piaci pozíciókat és az árakat is. Ha jelentős gyártási kapacitásbővülés jelenik meg valahol, akkor az nagyságrendekkel megváltoztatja az eddig kialakult árképzési trendeket. A megváltozott árak nem minden gazdasági szereplő számára jelentenek konjunktúrát. Elképzelhető olyan lehetőség is, hogy az adott vállalkozás által birtokolt ilyen jellegű termékeket gyártó gépsor nem képes elfogadható önköltségi szintet produkálni. A vállalkozásnál az amortizációs politikában lefektetett értékcsökkenési, avultatási fok által kialakult nyilvántartási érték nem felel meg a megváltozott piaci körülmények által diktált értéknek. Ez a termelési eszköz ezáltal nem feltétlenül fogja az amortizációs kulcs által generált eredményt befolyásoló értékcsökkenés mértékét megtermelni. Természetes elvárás, hogy ezen felül még profitorientált módon üzemeljenek a gépek. Amikor ilyen megváltozott körülményekkel szembesül a vállalkozás, akkor kénytelen átgondolni az érintett eszközeink könyvszerű értékét. Elképzelhető olyan extrém mértékű piaci fordulat is, amikor a termelőgép nem képes a jövőben olyan produktumok kibocsátására, melyek piacképesek. A világgazdaság megpróbál konstans módon egy folyamatosan fenntartott fejlődést felmutatni, ami által a gazdaság szereplői és azok termelési struktúrái állandó változásba kerülnek. Ezen tényezők összességét a gazdálkodó

egységek olyan, nem figyelmen kívül hagyható körülményként kell, hogy értékeljék, aminek meg kell jelennie a számvitel rendszerükben is. Ezt hivatott elősegíteni az EBV mint mérleget kiegészítő tényező. Az EBV olyan releváns információkat csatol vissza a már elkészített mérlegünkhöz, melynek révén sokkal biztonságosabbá és eredményesebbé teheti a vállalkozás számviteli döntési mechanizmusa.

EBV-modell kalkulált tényezői

- 1) A vállalkozás által előállított ügyviteli rendszer bekerülési költsége, annak használhatósági foka és a piacon fellelhető hasonló típusú helyettesítő termék, ami hasonló funkciót tölt be, mint a vállalkozás által előállított termék, így annak hiánya esetén képes azt helyettesíteni. Minden terméknek van kiegészítő és helyettesítő terméke a piacon.
- 2) A befejezetlen termelések esetében a kedvezőtlen időjárás alakulásból adódó, már előre látható befektetett ráfordítások elvesztése. (Például őszi vetés belvíz miatti terven felüli leírása.)
- 3) Késztermékek piaci pozíciójának romlása a konkurencia által beáramoltatott, árletörő szándékkal piacra dobott termékek által, melynek következtében a készletek várható eladási ára a bekerülési érték alá csökken.
- 4) Kiselejtezések, megsemmisülések, káresemények hatásai.
- 5) A konkurencia megjelenése hasonló termékkörrel az általunk lefedett piacon, ezért a
- 6) A korábban megvásárolt szoftver és már értékcsökkent szoftver az újonnan megjelenő piaci igényekből adódóan használatba kerül és, ezáltal a vállalkozás számára megnövekszik az értéke. Az újabb megrendelésekhez kapcsolódóan a produktum előállítása érdekében használt eszközök értéke hasznossági foka megnövekszik.
- 7) A vállalkozás tudomására kerül, hogy a nagyobb vevő partnere fizetési nehézségekkel küzd, és valószínűleg nem fog befolyjni a teljes követelés.

1. táblázat A számviteli politika kialakítását segítő ágazati mátrix összeállításának modellezése

Számviteli politika összeállításának ágazati-tényező mátrixa												
Ágazatok	Mezőgazdaság			Kereskedelem			Ipari termelés			Szolgáltatás		
Tényezők	ROO	FPA	EBV	ROO	FPA	EBV	ROO	FPA	EBV	ROO	FPA	EBV
Valós értéken történő értékelés alkalmazása	6	X	X	7	X	X	7	X	X	11	X	X
Értéksökkenés módszerének megválasztása	1			1			1			1		
Értékvesztés elszámolásának módszere	7	X	X	7	X	X	4	X	X	7	X	X
Értékhelyesbítés módszere	15	X	X	8	X	X	4	X	X	10	X	X
Választott árfolyam meghatározása	12	X		2	X		2	X		4	X	
Maradványérték meghatározása	4	X		3	X		3	X		3	X	
Tartós és jelentős érték meghatározása, fogalma	10			6			4			9		
Jelentőségi hibahatár mértékének meghatározása	8			5			5			10		
Terven felüli értéksökkenés elszámolása	9			6			4			11		
Céltartalék képzése és visszairása	11			8			7			11		
Beszerezési érték, beszerzési ár meghatározása beruházásnál	6			4			4			6		
Előállítási költség (STK, SEEAÉ)	3			8			5			10		
Alapítás, átszervezés aktivált értéke	13			8			7			10		
Kísérleti fejlesztés aktivált értéke	17			8			7	X	X	11		
Pozitív üzleti vagy cégérték meghatározása	17	X	X	5	X	X	7	X	X	8	X	X
Kisértékű eszközök egyösszegű leírása	2			1			1			2		
Az értéknövelő felújítás és karbantartás meghatározása	4			4			2			5		
Értékpapírok illetve tartós devizabetétek értékelésekor átlagár vagy FIFO módszer választása	14			7			4			8		
Készletek értékelésekor átlagár vagy FIFO módszer választ.	5			5			5			10		
Forgatási célú értékpapírok árfolyamának meghatározása	16			5			7			8		
Elhatárolások képzése	7			1			1			1		

Forrás: Saját összeállítás

A modellekből levonható következtetések

- A közgazdasági értékteremtő tényezők definiálásával javul a döntési mechanizmus, aminek pozitív pénzügyi hatásai is lehetnek.
- A számviteli politika kialakításakor és évenkénti aktualizálásakor, diszpozitív tényezőinek összesítésekor figyelembe kell venni a gazdálkodó szervezet fundamentális jellemzőit, és szakmai kompetenciákkal rendelkező személyek közreműködésével kell azt összeállítani.
- A mikro- és kisvállalkozások nem mérik fel kellő súllyal a szakemberek szükségszerű megjelenését a vállalkozásaiknál. Általában azt feltételezik, hogy az ilyen típusú specialisták igénybevétele túlzott és indokolatlan mértékű meg nem térülő költségterhet jelent a számukra. (Zéman, 1998)
- A modelloszlopok kialakítására vezetői, szakértői és tanácsadói testületek javaslatai alapján kerüljön sor, mérlegelve a gazdálkodást, az eredményességet és a jövőképet jobban támogató alternatívákat.
- A feltárt különbségek (a kialakított számviteli politikákban) azok, amelyek leginkább befolyásolják, illetve meghatározzák a vállalkozások eredményességét, illetve a vállalkozások számviteli értéknövelését, kimutatva a kettő közötti kapcsolatokat. Az elemzések eredményeképpen a kapcsolt gazdálkodási területek –divíziók gazdálkodási kapcsolata - hatásmechanizmusa, egyértelműen kimutatható.
- A gazdálkodó szervezetek döntő hányada ágazati besorolástól függetlenül, szakszerűtlenül, tudatos döntésektől mentesen, sokszor helytelenül alakítják ki számviteli politikájukat.
- Alapvetően át kellene strukturálniuk a számviteli, eljárási és alkalmazási folyamatokat ahhoz, hogy az éves beszámolóikban szereplő információk ne csak számsorok legyenek egy kötelezően elkészítendő szabvány formanyomtatványon.
- Mivel a vállalkozások többségénél belső döntési mechanizmusokra van bízva a számviteli politika összeállítása, illetve bizonyos részeinek önálló megválasztási lehetősége, ezért a gazdálkodásukról készült éves beszámolók és az abban kimutatott számszaki eredmények nem mutatnak valós képet.
- A mérlegben produkált számszaki értékek torzulásai kinek-kinek – befektetők, tulajdonosok, külső piaci szereplők – eltérő érdekei alapján jelentenek pozitív vagy negatív megítélést.
- A hazai kkv tulajdonosi köre és menedzsmentje alapvetően nem kap teljes körben használható és értékelhető információt a számviteli folyamatok irányításához, csak abban az esetben, ha vállalkozás megfelelően kimunkált számviteli politikát alkalmaz, mellyel alá tudja támasztani a gazdasági döntéseinek helyességét.
- A mikro- és kisvállalkozások számviteli politikájában meghatározott, a számviteli törvény által diszpozitív módon szabályozott tényezők hatása egyértelműen

megmutatkozik a beszámoló valós vagyoni, pénzügyi és jövedelmi viszonyaira vonatkozóan, ami torzító hatást – nem valós – is eredményezhet. Kivételt képeznek azok az esetek amikor a számviteli politikát menedzsment orientáltan alakítják ki, figyelembe véve a vállalkozás fundamentális jellemzőit.

- A vállalkozások fundamentális jellemzői rámutatnak a döntésorientált számviteli politika meghatározására. Következésképpen a számviteli politika tartalmi tényezőinek besorolása ágazati és tevékenységi szinten is meghatározó.
- A számviteli menedzsment által korrigált mérleg információk a vállalat vezetői számára nélkülözhetetlenek. A számviteli menedzsment a vállalkozás azon vezetői menedzsmenti körbe kell tartozzon, akik a gazdálkodás irányát és folyamatát döntéseikkel befolyásolják.
- Jellemzően a hazai tulajdonosi körrel rendelkező vállalkozások a számviteli politika összeállítása során célként határozzák meg a potenciálisan fizetendő társasági adó csökkentésére való törekvést. E cél érdekében alárendelt beszámoló összeállítása során torzul a vállalkozás valós vagyoni, pénzügyi és jövedelmi paramétereinek értéke.
- A számviteli politika az a gyakorlatban használt számviteli filozófia, amely az érdekhordozók (tulajdonosok, hitelezők, menedzsment, állam) érdekeinek szintetizálása alapján készül, az ebből adódó eltérő információigények megfeleltetése révén.
- A számviteli filozófiában megjelenik a gazdasági valóság befolyásolására irányuló szándék is. (A cél sokkal inkább az előnyösebb színben tetszelgés, mintsem a megbízható és valós összkép érvényesülése.)
- Az értékelési eljárásban alkalmazott kombinációk, azaz a számviteli törvényben diszpozitív módon meghatározott rendelkezésre álló szabadságfokok nem a vállalkozás által kidolgozott számviteli modell alapokon, specifikáltan a vállalati célok igényeivel összehangolva készülnek. A vállalkozások eltérő tevékenysége eltérő értékelési eljárásokat igényelnének.
- A modellezésekkel ténylegesen növelhető a vállalkozás tulajdonosi értékszemlélete –valós megítélést és realisabb vagyonértéket mutathat - így javítható a külső piaci szereplők számára is a valós kép megítélése valamint a számvitel üzleti életben betöltött szerepe. Ugyanakkor az információk összehasonlíthatósága nélkül – mérleg egyenértékes bevezetését – a számviteli adminisztratív értéknövelés nem valósulhat meg, ami a tulajdonosi és a befektetői szemlélet egyre inkább megkövetel.
- A számviteli politika kialakítása és megalkotása legtöbb esetben pusztán megfelelést jelent a szabályszerűségnek, és nem a gyakorlati hasznosságát mutatja a számviteli menedzsment döntései felé.
- A korrekciós tényezők csoportosítását nagyságrend alapján, lépésről lépésre kell elvégezni. A fordulónapi értékelést és átsorolt még nem tartalmazó főkönyvi kivonatból/mérlegből kell kiindulni, és azt oszlopokkal kibővítve különféle

- a vállalkozás méretétől, tevékenységétől függő – korrekciós tényezőkkel kell módosítani.
- A számviteli politikában meghatározott változók alkalmazásánál az alábbi gazdasági sarokpontokat kell figyelembe venni:
 - árfolyam-politika (a gazdálkodás folyamataiból milyen részt képvisel a devizás ügyletek száma, különösen a kereskedelmi és szolgáltató szektorban);
 - tárgyi eszközhányad – milyen értékű eszközzel kerül előállításra az értékesítés árbevétele;
 - immateriális javak elhasználódása kevésbé kézzel fogható, mint a műszaki berendezéseké – különösen a szolgáltató szektorba;
 - ingatlanok összetétele és arányuk az eszközökön belül (maradványérték, értékhelyesbítés);
- Valós érték meghatározása a számviteli törvény változóinak optimális figyelembe vétele (egyéb tényezői korrekciók szektoronként), a tevékenységekre leginkább jellemző számszaki eredményeinek, illetve tényezőinek figyelembe vételével történő korrekció.
- A modellezések egyértelműen alátámasztották, hogy növelhető a vállalkozás tulajdonosi értékszemlélete, filozófiája valósabb megítélést és reálisabb vagyoneértéket mutathat, amivel javítható a külső piaci szereplők számára is a számvitel üzleti életben betöltött szerepe.
- A számviteli folyamatok szervezése, vezetése, irányítása, szabályozása és mindezek beépülése a döntéshozó gazdasági számvitel-szervezési folyamatban operatív és stratégiai szinten is meghatározza a számviteli menedzsment feladatát.

A vezetők számára nélkülözhetetlen információáramlásának fontos eszköze – a stratégiai és gazdasági elemzések mellett – a számviteli dokumentáció is. A követelményekhez igazodó, magas színvonalú gazdasági vezetésnek a vállalkozások különböző szintjein egyaránt nélkülözhetetlen eleme a szabályozottság, a dokumentációs háttér – vagyis a számviteli politika – kialakítása. A vállalkozások bővülő méreteivel, tevékenységeivel és a vezetés bonyolultságának növekedésével azonban egyre inkább előtérbe kerül a jól kiépített adatszolgáltatási, adatfeldolgozási és információs-rendszer kialakítása. Ebből adódóan a számvitel-szervezési valós-értékelő munka és a menedzsment orientált számviteli folyamat felépítése, azaz a jó számviteli politika kialakítása.

A számviteli politika menedzsment orientált kialakítása alapján levonható és kiszűrhető számviteli információk és következtetések szabják meg a gazdasági, számviteli cselekvés irányát, és egyúttal segítik a hatékony gazdálkodást. Alapvető követelmény, hogy a feladatokat és az eszközöket úgy kell összhangba hozni a célokkal – számviteli politika, illetve a menedzsment döntési folyamatának összehangolása –, hogy a vállalkozás hosszú távon eredményesen működjön. E követelménynek azonban csak úgy lehet eleget tenni, ha a számvitel-szervezési folyamat

és tevékenység minden lényeges elemét mélyrehatóan, annak a vagyonelemekre vonatkozó komplexitásában vizsgáljuk. A vezetés nélkülözhetetlen eszközeinek a fejlesztése lényegében olyan módszerek megtalálása, amelyekkel a vállalkozási tevékenység és a pénzügyi stabilitás megismerhető, illetve megteremthető. Mindezt a számviteli folyamatoknál és a számviteli menedzsment kialakításánál hangsúlyozni kell, mivel a számviteli elszámolások a pénzügyi folyamatok tükörképeként jelennek meg a gazdasági tevékenységek leképezésében. A vizsgálatainkat elméleti és gyakorlati modellezésekkel végeztük el, és szeretnénk volna minden érdekelt figyelmét felhívni a számviteli dokumentációkban rejlő gyenge pontokra, rámutatni a menedzsment számviteli filozófiájának fontosságára, döntésorientált fejlesztésére.

Irodalom

- Bosnyák János (2003): Számviteli értékelési eljárások hatása a vállalkozások vagyoni, jövedelmi és pénzügyi helyzetére (PhD értekezés)
- Kovács Andrea, Pataki László (2012): A Balanced Scorecard alkalmazási lehetőségei az egészségügyben. „A jövő gazdasága - A jövő befektetése” c. tudományos konferencia, Gödöllő, CD, pp. 89-94.
- Lukács János (2002): Hogyan lehetne megbízható és valós az összkép (Számvitel-Adó-Könyvvizsgálat. November; pp. 490-492.)
- Tóth Márk (2009): A magyar számviteli rendszer hatása a számviteli politikára, elméleti modellalkotások, módszertani fejlesztések (Ph.D. értekezés)
- Vajna Istvánné Tangl Anita (2010): A számviteli rendszerből nyerhető információk felhasználási lehetőségei és korlátai a vállalati gyakorlatban, „Hitel, Világ, Stádium”c. nemzetközi konferencia, Versenyképesség I. szekció, 9 p.
- Zéman Zoltán (1998): Controlling szerepe a magyar vállalkozásokban (PhD értekezés)